
Özel Yetenekli Bireylerle Diğer Öğrencilerin Ortak Eğitim Yaşantıları Düzleminde Değerlendirilmesi 1

Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi, Ağustos, 4(2), 47-56
© ÜZEYAD 2017
<http://jgedc.org>

Muhammet Bahadır ŞAHİN 2

Makale Alış: 11 Haziran 2017

Makale Kabul: 27 Temmuz 2017

Öz

Ülkemiz ve dünya genelinde, etkin profil sahibi özel yetenekli bireylerin iyi yetiştirilme gereksinimlerinin sağlam zeminler üzerinde bina edilme gereksinimi hızla artmaktadır. Bu kapsam, öğretim yöntem ve tekniklerinin bireysel başarıların yetkinleşmesi odaklı sonuçlar ortaya çıkaracağı gerçeği ile değerlendirilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel ve resmi okullardaki özel yetenekli bireylerin daha iyi koşullarda eğitim alma gereksinimini tetikleyen süreçlerin iyi yönetilme sorumluluğu tartışılmazdır. Bu sorumluluk, standart eğitim kurumlarının yetkinleştirilmesini de zorunlu kılmaktadır. Örgün eğitim kurumlarındaki her düzey öğrenci için düzenlenen öğretim koşulları, sınıf çatısı ile sınırlandırılırken bu çatı altında normal düzey öğrencilerle ortak kültür geliştirme, uyum ve çatışmazlık içinde olma şartları önemsenmelidir. Bu çalışma ortak kültür oluşturma zemini olarak okullarda farklı öğrenme düzeyine sahip öğrencilerin yaşam alanlarının çeşitliliğini arttıracak faaliyetlere bakış açısı kazandırmak, bilinenin ve alışlagelmiş kabullerin aksine özel yetenekli üstün zekalı öğrenciler için alternatif okul arayışlarını tartışmaya açmaktır. Örgün eğitim kurumları bünyesinde özel eğitim dersliklerinin yürüttüğü faaliyetlerin benzerini, üstün yetenekli öğrencilerin gelişim süreçlerini destekleyecek donanımlarla, kendi okullarında eğitim almalarını sağlamaktır. Bu durum, her okul bünyesinde üstün zekalı ya da özel yetenekli öğrencilerin belirlenmesini sistemli hale getirecektir. Süreç, alanında uzman öğreticileri, yeni derslikleri gerektirmektedir. Çalışmanın en önemsenen katkısı, tanılanmayı bekleyen özel yetenekli öğrencilerin sisteme entegresini hızlandırmaktır. Bilim sanat merkezlerinin yürütmekte olduğu görevi, her okulun kendi bünyesinde sürdürmesi çalışmanın beklentileri arasındadır.

Anahtar Kelimeler

özel yetenekli bireyler, ortak eğitim yaşantıları, özel yetenekliler sınıfı, ortak kültür

---

1 Bu çalışmanın bir bölümü ÖZYEK Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

2 Sınıf öğretmeni, Şehit Binbaşı Mahmut Şahin İlkokulu, Ksyesi, Türkiye. E-mail: mbahadirsahin@hotmail.com

Giriş

Ülkemiz ve dünya genelinde kabul gören eğitsel faaliyetlerin öbeğinde, insan unsuru ve onu en yetkin şekilde yetiştirme çabaları için geliştirilen stratejiler yer alır. Eğitsel faaliyetlerin yürütülmesinde amaç ilgisini belirleyen esas, ülkelerin kültürel çeşitliliği ile zenginlik kazanırken, özelde birbirinden çok farklılık göstermemektedir. Hedef, iyi insan yetiştirmek, milli değerlere bağlı, kültür aktarım sürecinde etkin rol oynayan, kalkınmışlık hedeflerine adanmış fertler yetiştirmek genelinde birleşmektedir. Türk milli kültürünün yasalarla belirlenmiş yetişek kültürünün dayandığı esas, toplumun ihtiyaçlarına her anlamda uyum sağlayacak, kültür aktarım sürecinin aktörleri olacak, iyi insan ve sosyal normlara uyum sağlayacak iyi vatandaş yetiştirmek hedefindedir. Bu anlayış, yaşanan her çeşit siyasal farklılıklardan olumlu ya da olumsuz etkilenirken, yasalarla belirlenmiş eğitim stratejileri, dayandığı temel ilkelere hiçbir zaman sapmamıştır. Eğitim planlayıcılarının temel sayıltısı homojen bir vatandaşlık bilinci geliştirerek millet iradesini sürdürülebilir, nesiller boyu canlı kılmak, sosyal değerlere uyum sağlayan yasaların belirlediği üst kimlikte tümleşen bireyleri topluma kazandırmaktır. Yasa koyucuların, eğitim planlayıcıların, eğitim çalışanlarının kısaca eğitimin bütün paydaşlarının ortak kaygısı, çağdaş, müreffeh bir toplum inşasında insan unsurunun etkili biçimde şekillendirilmesini sağlamaktır. Yetkin bir eğitim öğretim kültürü geliştirme süreci, ileriye dönük büyük ve önemli kazanımları hedefler. Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikososyal gelişimlerine uygunluk göstermesi beklenen sınıf ortamlarında öğrenci ilgi ve yeteneklerinin dikkate alınması verilen eğitimin niteliği ile ilgilidir.

Eğitim çatısı, sınıf ortamı öğrenim gören her düzey öğrenci için ikinci bir adrestir. Özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarında istendik düzeyde kaynaşım göstermeleri öğretim ortamlarının her şarta uyumluluğunu, donanım özelliklerinin yerindeliğini zorunlu kılmaktadır. Bu şartların azami düzeyde optimize edilmesi etkili eğitim yaşantıları ile nitelikli kültür oluşturma sonuçlarını doğurur. Özel yetenekli öğrencilerin diğer öğrencilerle ortak eğitim yaşantıları düzleminde bir arada olmaları, karşılıklı etkileşimleri, kendi okullarında özel eğitim alacak imkanların hangi şartlara bağlı olduğu, araştırmanın alt problemlerini özetlemektedir. Bu çalışma özel yetenekli bireylerin aldıkları eğitimin etkinliğini tartışmaya açmakta, olumlu ve kısıtlı yönlerini, bireylerin sosyal gelişimini, toplumsal ve ortak kültür değerler kapsamında incelemektedir.

Özel Yetenekli Birey Kimdir?

Eğitim, hemen tüm toplumların önemseydiği müreffeh bir geleceğin yatırım aracı olarak görüldüğü anahtar bir kavramdır. Eğitim, politika belirleme düzleminde yatırım aracı olarak öngörü geliştirme sahasına sahip önemli bir araçtır. İyi bir eğitimin iyi bir sonuç verdiği her zaman deneyimlenmiştir. Bununla birlikte toplum, eğitim görmeyen bireyleri çoğunlukla itibarsız görmektedir. “Eğitim şart”, nitelikli

toplum beklentilerini ifade eden ironik bir metafor haline gelmiş, eğitilmiş olmanın önemine vurgu yapan bir anlayışı özetler. Tüm uluslarda eğitilmiş olmak kalkınmışlık düzeyini de belirleyen bir ölçüdür. Uluslararası sözleşmelerle eğitim görme hakkı, her birey için teminat altına alınmış olmasına rağmen dünya coğrafyasında yaşanan kaotik gelişmeler bireylerin birçok hakları ile bu temel haklarından yararlanamadığını ortaya koymaktadır. Ülkemizde 6 yaş ve üzeri nüfusun okur-yazarlık oranı yüzde 94.4 dolaylarındadır³. Eğitilmiş olmak, toplumun her kademesinde önemsenen bir ayrıcalıktır. Zorunlu eğitimin 12 yıl olduğu ülkemizde her öğretim kademesi için farklı düzey okullarda, öğrenci ilgi ve yeteneklerine göre eğitim öğretim faaliyetleri yürütülmektedir. Öğretim müfredatlarının da birbirinden farklı öğrenme kabiliyeti olan çocukların, ilgili öğretim basamaklarına yönelik olarak belirlenmektedir. İlköğretim okulları farklı öğrenme kabiliyeti olan öğrenciler için seçenekler sunmazken ortaöğretim basamağında İmam Hatip Okulları, Fen Liseleri, Sosyal Bilimler ve Meslek liseleri alan tercihinin yönelimlerin başladığı okullardır. Oysa ilköğretim basamağı, çocukların erken dönem kabiliyetlerinin keşfedilip uygun öğrenme yaşantılarının sağlanacağı belki de en önemli öğretim aşamasıdır. Oysa özel yetenekli öğrencilerin dünya coğrafyası üzerinde çıkarı açacak faaliyetleri yürütecek potansiyelleri olduğu bilinen bir gerçektir. Öğrenme kabiliyetine göre, toplumsal dinamikleri harekete geçirecek farklılığa sahip özel yetenekli çocuklar tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemsenen bir ağırlığa sahiptir. Ataman'a göre ülkemizde üstün ve özel yetenekli çocuklar %2 oranında daima mevcut olmuşlar ve olacaklardır⁴. Özel yetenekli bireyler TÜİK 2012 verilerine göre ise ülkemizde 375.000 ila 562.500 arasında çocuğun özel yetenekli olduğu tahmin edilmektedir.⁵

Özel yetenekli çocuklar için bir çok tanımlama yapılırken, günümüzde geçerli olan "Zihinsel yeteneklerinin ya da zekâlarının birden çoğunda akranlarına göre üst performans gösteren ya da gizilgüce sahip olan, yaratıcılık yanı güçlü olan ve başladığı işi tamamlama, üstesinden gelmede yüksek görev anlayışı bulunanlara üstün zekalı çocuk" tanımlaması yaygın olarak kullanılmaktadır. Renzulli ise üstün zekânın insan zekâsının üç temel öğe arasındaki etkileşimi sonucu ortaya çıktığını öne sürmektedir. Bunları: Genel anlksal gelişiminde ortalamanın üstünde olmak, Üstün yaratıcılık göstermek olarak sıralar.

Adanmışlık duygusu ile kendini yüksek bir güdülenmişlikle görevine vermek. Bu duygu karşılaştığı sorunlara karşı sonuçları öngörebilme yeteneği olarak da ifade etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri Üstün Zekalı Çocuklar Ulusal Derneği üstün

³ <http://www.tuik.gov.tr/PrefHaberBultenleri.do?id=21519>

⁴ "Üstün Zekalı ve Üstün Özel Yetenekli Çocuklar" 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.

⁵ MEB, Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı Taslağı 2013-2017, Ankara, 2013, s.40.

zekalı çocukları “Bir ya da daha fazla alanda olağanüstü performans gösteren veya olağanüstü potansiyeli olan birey”⁶ olarak tanımlamaktadır.

Tanımlamalarının çeşitliliği, söz konusu zekâ farkına sahip çocukların ilgi, davranış, zaman ve mekân algıları, hayal ve adanmışlıklarının akranlarından son derece farklı olması ile ilgilidir. Bu çocukların sayısal varlıklarının fazlalığı hep arzu edilen, ancak yerinde rehberlik ve yönlendirme faaliyetleri olmadığı sürece de bir takım sorunları beraberinde getiren bir durumdur. En önce bu bireylerin keşfedilmesi ve ihtiyaç duydukları eğitimle geliştirilmeleri gerekmektedir. Özel yetenekli öğrencilerin belirlenmesi ailelerin ve öğretmenlerin farkındalığı ile mümkündür. “Üstün zekâlıların büyük bir bölümü ise gerek ana-babaları gerekse öğretmenlerince kolaylıkla fark edilemez ya da yanlış yorumlanabilirler.”⁷ Bu önemli sürecin rastlantılara bırakılmaması, söz konusu öğrencilerin iyi bir eğitim yaşantısı içinde hak ettiği değeri görmesi gerekmektedir. Öğretmenler çeşitli kurs seminer ve programlarla bu çocukların tespiti ve uygun eğitim görmeleri için doğru yönlendirmeyi yapmaları büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda yapılan değerlendirme ve ilgili birimlerin tanınması sonrası çocuklar, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Bilim Sanat Merkezlerinde ilgi ve yetenekleri ölçüsünde uygun gelişim ve öğrenme ortamlarına kavuşabilmektedir.

Özel Yetenekli Bireylerin Özellikleri

Hemen her çocuk gelişim evrelerine göre ortalama özellikler göstermektedir. Özel yetenekli çocukların gelişimleri diğer çocuklardan farklılık göstermektedir. Yapılan araştırmalar, bu çocukların çoğunlukla yüksek gelirli ailelerden olduğunu ortaya koymuştur. Bu durumun sebebi olarak beslenme şekilleri gösterilmektedir. Beslenme alışkanlıkları bir aile kültürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum çocukların fiziksel gelişimlerini en önce etkilerken, buna bağlı olarak, sosyal kimlik kazanma süreçleri, duygusal olgunlukları ve zihinsel özellikleri de etkilenmektedir. Fiziksel gelişimleri akranlarından daha ileri düzeyde olan özel yetenekli çocuklar bu farklılıkları erken yaşamanın avantajlarını kullanabilmektedirler. “Üstün nitelikte bir sinir sistemine sahiptirler. Genellikle duyu organları keskindir. Olgunlaşma daha hızlı bir seyir gösterir.”⁸ Özel yetenekli çocukları akranlarından ayıran gözlemlenen ve gözlemlenemeyen birçok özellikleri vardır. Ancak kültürlenme sürecinde bu öğrencilerin en çok kişisel ve sosyal özellikleri belirleyici ağırlığa sahiptir. Bu özellikler Çağlar’a göre özel yetenekli öğrenciler normal akranlarına kıyasla nitelik ve nicelik olarak farklı ve üstün zihni özelliklere sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

⁶ Uğur Sak, “Üstün Zekâlı Öğrenciler”, Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim, Editör: İbrahim H. Diken, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2008, s.501.

⁷ Ayşegül Ataman, “Aileler ve Öğretmenler Üstün Zekâlı Çocuklara Nasıl Yardımcı Olabilir?”, Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.469.

⁸ Doğan Çağlar, “Üstün Zekâlı Çocukların Özellikleri”, Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.113.

Kişisel özellikleri itibariyle özel yetenekli çocukları

- Amaçlarına ulaşmaktan ve başarıdan zevk duyarlar.
- Kişisel hatalarını görür ve düzeltebilirler.
- Popüler ve sosyaldirler.
- Sorumluluk almaktan ve aldıkları sorumlulukları mükemmel şekilde sonuçlandırmaktan hoşlanırlar.
- Azimleri kuvvetli ve süreklidir.
- Başkalarının fikirlerine ve hislerine saygılıdır.
- Yeni, farklı şeyler yapmaktan ve öğrenmekten hoşlanırlar.
- Başkalarının problemlerine karşı içten duyarlılık gösterirler.
- Duygusal ifadelerde kararlı ve uygun davranışlar gösterirler.

Sosyal özellikleri itibariyle Çağlar, özel yetenekli çocukların özelliklerini aşağıdaki gibi sıralar

- Genellikle şakaları, esprileri olgunca anlama kabiliyetine sahiptirler.
- Başkaları ile anlaşmayı ve geçinmeyi becerirler.
- Arkadaş olarak kendileri seviyesinde zekâya sahip ve ilgilerinde benzerlik

ve paralellik olan kimseleri seçebilirler.

- Başkaları ile yakın içten dostluk kurabilirler.
- Duygusal gerilimlerini korkusuzca duruma en uygun şekilde ifade ederler.
- Bildiği, tanıdığı yetişkinlerin, gençlerin ve akranlarının büyük bir çoğunluğu tarafından açıkça kabul edilirler.
- Yeni sosyal durumlara kolayca uyabilirler.
- İnsanların zaman ve mekânda şimdiki hazır ve en yakın istek, ihtiyaç ve kıymetlerinden çok insanın daha uzun zamanda erişilebilecek istekleri, ihtiyaçları ve değerleri gibi daha soyut sonuçlarla ilgilenirler.
- Bir yandan birçok sosyal problemlerle karşılaşırken diğer yandan bunlara

uygun çözüm yolları bulurlar.

Ortak değer oluşturma süreci özel ve normal düzey öğrencilerin ortak bir düzlemde paylaşımında bulunmalarını gerekli kılmaktadır. Üstün yetenekliler; bedensel, zihinsel, sosyal ve psikolojik açıdan diğer öğrencilerden farklı özelliklere sahiptirler. Bu farklı özellikleri nedeniyle onların doğuştan getirdikleri üstün yetenekleri doğrultusunda gelişimlerini desteklemek; üst düzeyde öğrenmeleri için farklı ve zenginleştirilmiş öğretim yöntem ve tekniklerini uygulamak ve yetenekleri doğrultusunda gelişimlerini sağlamak gerekmektedir (Renzulli,1977). BİLSEM'lerde öğrenciler, haftanın belli günlerinde eğitim almakta, çok yönlü etkinliklerle çocukların gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Bu okullar, bireylerin kısıtlı zamanlarda eğitim almalarını sağlamaktadır. Yıldız'ın (2010), BİLSEM'ler üzerine öğretmen, veli ve öğrencilerin görüşleri doğrultusunda tamamladığı çalışmasında bu

okulların amaçlarına ileri düzeyde ulaştıklarını tespit etmiştir. Araştırmacı çalışmasında öğrencilerin kuruma devam edebilmelerini daha sağlıklı hale getirmek için zaman çizelgelerinde bir düzenlemeye gidilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Kurumun eğitim-öğretim materyallerinin zenginleştirilmesi gerektiği, çalışan öğretmenlerin hizmet içi eğitim faaliyetlerini yetersiz gördükleri çalışmanın elde ettiği sonuçlarındandır.

Yapılan çalışmaların odağında bu kurumların faaliyetlerini yürütmede karşılaştıkları sorunlar belirlemektedir. Ayrıca kurumların yürüttüğü eğitim öğretim faaliyetleri ve sonuçlarının gözlemleneceği nicel verilere ulaşma olanağı yok. Bilsen eğitim kurumlarında eğitim gören çocukların gelişmelerini destekleyen etkinlikler yapıldığı öngörülen bir varsayımdır. Bununla birlikte bu varsayım bu kurumların varlık sebebidir. İlköğretim okullarında mevcut özel eğitim dersliklerinde, Rehberlik Araştırma Merkezi raporları ile eğitim gören öğrenciler bulunmaktadır. Bu sınıflarda yönetmelik gereği zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi sağlanmaktadır. Bu dersliklerde, dikkat eksikliği, hafif düzey zihinsel yetersizliği olan, duygusal ve davranış bozukluğu olan, dil ve konuşma güçlüğü olan, görme ve işitme engellerine sahip çocuklar eğitim görmektedir. İlköğretim okullarında mevcut özel eğitim dersliklerinin yüklediği eğitsel misyonu, özel yeteneği olan bireyler için yürütecek eğitim ortamları oluşturulması gerekmektedir.

İlköğretim okullarında özel eğitim derslikleri oluşturulmalıdır. Bilim sanat merkezlerinin ders içerikleri, materyal ve etkinlikleri örgün eğitim kurumlarında da pekâlâ uygulanabilir. Bu dersliklerde eğitim öğretim görececek öğrencilerin belirlenmesi BİLSEM öğrenci belirleme sınavları ile benzerlik gösterebilir. Bilim sanat merkezlerinin yürüttüğü eğitim faaliyetlerini ilköğretim okullarında yürütmek birçok kolaylığı ve avantajı da beraberinde getirecektir. Bilim sanat merkezleri hemen her şehirde en az bir tane bulunmakta. Ancak bu merkezler, yukarıda istatistiği verilen özel yetenekli bireylerin eğitim görmesi için hiç de yeterli değildir. Bilim sanat merkezleri sayısını arttırmak elbette akla en yakın çözüm olarak geliyor. Ancak henüz binlerce ilköğretim okulu ikili öğretim yürütürken yeni eğitim merkezleri açmak hiç de kolay görünmüyor. Bilim sanat derslikleri adıyla okullarda açılacak destek eğitim odaları özel yetenekli bireylere ulaşma yüzdesini arttıracaktır. Projenin işlerlik kazanması ile ekonomik ve sosyal açıdan birçok olumlu gelişmeleri de beraberinde getirecektir.

İlköğretim okullarında bilim sanat dersliklerinin varlığı, bu okullardaki öğrencilerin eğitim yaşantıları ile desteklenen farklı bir sosyal kültürün de desteklenmesi amacını yerine getirecektir. Kendi okulunda, bilim sanat dersliklerinde eğitim gören öğrenciler sosyal becerilerini yerine getirme rahatlıklarını gösterebileceklerdir. Farklı bir davranış düzlemi olarak Bilsen okullarında eğitim görmesinin avantajları olduğu gibi bu okullarda sosyal ilişkiler geliştirmenin zorlukları

kabul gören bir gerçektir. Çocuklar haftanın belli bir günü eğitim görmekte, sınırlı zaman aralığında sosyal ilişkiler kurma imkanı bulmaktalar. Çocuklar karşılaştıkları bu eğitim ortamındaki yeni arkadaşları ile bu merkez dışında karşılaşma, bir, beraber ilişki geliştirme imkanı bulamamaktadırlar. Eğitim kurumlarının sosyal ilişkileri geliştirmek, yeni bir sosyal bütünlük içinde bireyleri topluma kazandırma misyonu kısıtlı zaman zarfları içinde gelişemez. Türkiye’de yapılan bireysel incelemeler sonucunda genel zihinsel alanda 4 bin 351, görsel sanatlar alanında 2 bin 225, müzik alanında da bin 424 öğrenci olmak üzere toplamda 8 bin öğrencinin BİLSEM’e kayıt hakkı kazanmıştır. Yapılan son tanılama ile bu okullarda eğitim alan öğrenci sayısı 25 bine ulaşmıştır.¹⁰ Tanılama sonuçları ile bu eğitim merkezlerine alınacak öğrenci sayısının gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Bu durum özel yetenekli bireylerin belirlenmesi ve önem derecelerinin farkındalığı ile açıklanabilir. Bu eğitim merkezleri, çocukların sosyal ilişkilerini geliştirmesi düzleminde herhangi bir açılım geliştirmekte midir? Bu okullara ait yönetmelik kapsamı, sosyal becerilerin geliştirilmesi eksenli görev ve sorumluluk belirleyen bir içeriğe sahiptir. Okul müdürü ve ilgili öğretmenlere yönelik, çocukların bilişsel, duygusal, devinışsel alanlarda gelişimlerini destekleyecek görev sorumluluklar tanımlanmıştır. Sosyal becerilerin gelişmesi, etkili bir okul kültürü bünyesinde çocukların kendilerini ifade etmeleri, rol almaları, önderlik yapacakları fırsatları değerlendirmeleri bu merkezlerin hedeflerinden değildir. Oysa toplumsal dinamikleri harekete geçirecek sosyal bilimci, uzman, ilke koyan, felsefe oraya koyan, çığır açan bireyler güçlü sosyal ilişkiler geliştiren karakterler olarak tanınır. Belirlediği hedeflerinde ilke koyan, fikir üreten, eleştiren, yaklaşım geliştiren, bireyler ancak ve ancak sosyal duyarlılığa sahip, içinde bulunduğu toplumun sorunlarına kafa yoran bireyler olabilir. Tablet oyunları, elektronik araçlar, manyetik ya da plastik olmadığından kıvançla sağlıklılığına vurgu yapılan ahşap oyuncaklar ve küçük zeka oyunlarından büyük keşifler yapacak bireyler beklemek ne kadar doğrudur? Büyük keşifler beklemeyecek, toplumsal sorunlar ve kalkınmışlık ezginliğimize çare bulamayacaksa dünyanın iğneyle aradığı bu kıymetli cevherleri ne için yetiştireceğiz? Bilim sanat merkezlerinin büyük bir heyecan uyandırıp toplumsal bir ayaklanış için umut veren, dört duvar arasında mekanik araçlarla oyun oynayan bireylerin hangi gelişimlerine katkıda bulunduğu çok açık bir soru işaretidir. Özel yetenekli bireyler, iyi bir sosyal bilimci olmalı, toplumsal değerleri özümseyip milli bir kültür terbiyesinden geçmelidir. Çağa tanıklığı, oyuncak merakını kamçılaman eğlencelere heba edilmemelidir. Elbette bu yaş aralığı çocukların oyun algısı, oynama ihtiyacı, oyuncak araçlarla somutlaşmaktadır. Bu merkezler, çocukların oyun oynama hakkını, eğlenerek öğreneceği etkinliklere kaynaklık yapan merkezler olduğu yadsınamaz. Bununla birlikte özellikle geleneksel çocuk oyunları, çocukların cesaret, hırs, kazanma ve kaybetme duygularını yaşadıkları, refleks geliştirme, karar verme,

¹⁰ <http://orgm.meb.gov.tr>

odaklanma güçlerini etkileyen fiziksel oyunlardır. Bu oyunların bilim sanat merkezlerinde oynanma şansı elbette yoktur. Bu çocukların, sosyal becerilerini geliştirecekleri, ortak kültür değerleri özümseyecekleri eğitim yaşantıları, sosyal etkileşim alanlarının çeşitliliği ile zenginleştirilmelidir. Yapılan araştırmalar Bilim Sanat Merkezlerinin en çok, alanında uzman, proje ve etkinlik geliştirecek öğretmenlere, dersliklerde materyal ve farklı kültürde atölyelere ciddi düzeyde ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu kurumların günden güne artan eksiklerini tamamlamak, eğitim öğretim faaliyetlerinin niteliğini olumlu düzeyde etkileyeceği kesindir. Ancak kaynakların kullanımı sınırlı eğitim alanları için kullanmak yerine halihazırdaki okullarda bu dersliklerin açılması son derece yerinde olacaktır. Buna öğrencilerin ortak kültür değerleri tanıma ve değer yargısı geliştirme olanaklarının kendi okul ortamlarında çok daha mümkün olduğu gerçeği de eklenince yeni okullar yerine yeni dersliklerin çok daha işlevsel olacağı muhakkak görünüyor.

Okullar, her öğrencinin ortak eğitim yaşantıları düzleminde paylaşımında buldukları sosyal bir alandır. Özel yetenekli bireyler, okullarda davranış zenginliklerinin, sebep sonuç ilişkilerinin, sorunların ve çözüm yollarının olgunlaştırdığı eğitim yaşantıları düzleminde gelişimlerini sürdürüyorlar. Bu süreç diğer düzey çocuklarla etkileşimleri ile mümkün. Çocuklar, anasınıfından itibaren ilk, birinci sınıftan sonra ise ciddi bir sosyalleşme sürecini tecrübe ederler. Özel yetenekli çocuklar sınıf ortamında duruş sergileyen ve fark edilen öğrencilerdir. Genel olarak normal düzey öğrencilerle iletişim ve kaynaşma sorunu yaşamazlar. İlkokul düzeyinde özel yetenekli öğrenciler diğer öğrencilerle ortak eğitim yaşantıları düzleminde karşılıklı olumlu etkileşimde bulunmalıdırlar. Bu öğrenciler, öğretmenlerin gözetiminde öğrenme güçlüğü olan akranlarına rehberlik yapabilir, empati kurabilirler. Sınırlı bir düzlem olarak sınıf ortamında sosyal sorumluluk bilinci kazanabilirler. Özel yetenekli öğrenciler için okullarda açılacak derslikler, alternatif eğitim merkezlerine nispeten her anlamda daha işlevsel olacaktır. Çocuklar ilgi ve yetenekleri nispetinde bu dersliklerde daha fazla zaman geçirebileceklerdir. Merak duygularını perçinleyen öğrenme isteklerini, normal düzey arkadaşları ile ortak eğitim yaşantılarında paylaşma fırsatları bulacaklardır. Su israfını önleyecek alternatiflere ilişkin fikir yürütürken, akranları için farkındalık oluşturacaklar, kolektif düşünme zenginliği ile sorunlara farklı çözümler bulma yolları sınanmış olacak. Özel yetenekli öğrencilerin birlikte eğitim almaları, kendi okullarında eğitimlerine devam etmeleri ile sosyalleşme, toplumsal değerlere uyum süreçleri önemsenmeli, ayrı eğitimle, bencilleşen, sosyal normlara yabancı bireyler yetiştirmekten sakınmalıdır. Davaslıgil'e göre üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, karşılarındaki kişilerin düşüncelerini, duygularını ve arzularını kestirebilme yeteneğine sahiptirler. Grup içindeki liderliğin amaç ve işlevini açık seçik olarak kavrayabilmeleri ve başkalarının ihtiyaç ve ilgilerine

duyarlı olabilmeleri nedeniyle, genellikle lider olma eğilimindedirler.¹¹ Dolayısıyla belli merkezlerde, ayrı eğitim görecekları akranları ile özel yetenekli bireylerin çatışma yaşamları da olasıdır.

Sonuç

Eğitim, medeniyet kurma ve kalkınmanın en temel yolu ve en önemli ölçüsüdür. Toplumsal dinamikler sosyal sorumluluk geliştirme temelinde normlaşan ölçülerin belirlenmesi için itekleyici güç oluştururken, ülke politikaları bu dinamikleri şekillendiren asıl etkidir. Anayasal güvence ile hiçbir çocuk eğitim hakkından mahrum kalmaz. Bununla birlikte eğitimde fırsat eşitliği gereği özel yetenekli bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun düzeylerine göre eğitim almaları gerekmektedir. Bilim sanata merkezlerinde kısıtlı zaman zarfında eğitim alan bireylerin kendi okullarında daha yetkin eğitim alacakları imkânlar geliştirilmelidir. Bu okullarda görev alacak öğretmenler hizmetiçi eğitimlerle yetkinleştirilmelidir. Bilim sanat merkezlerinin donanım imkanları özel yetenekliler sınıfı adı ile okullarda açılmalıdır. Bu sınıflarda eğitim alacak öğrenci belirleme süreci hızlandırılmalıdır. Geleneksel eğitim modellerinden birlikte eğitim ilkesi ile öğrenciler akranlarından soyutlanmamalı, ortak kültür değerlerin yaşanması ve eğitim yaşantılarının çeşitleneceği sosyal etkileşimli etkinliklere yer verilmelidir. Bu çocukların sosyalleşmeleri, sosyal meselelere olan ilgileri desteklenmelidir. Unutulmamalıdır ki, karar veren, yöneten, ilke belirleyen, fikir hareketine öncülük eden bireylerin iyi yetiştirilmiş özel yetenekli bireyler arasından çıkacağı yüksek ihtimallidir.

Zengin oyun seçenekleri ile ortak kültür değerlerin yaşatılması önemsenmelidir. Geleneksel çocuk oyunları gibi çocukların başarıma isteği, odaklanma, refleks geliştirme, karar verme süreçleri canlı tutulmalı, rekabete dayalı alan oyunları ile kendilerini ifade edebilmelidirler. Ayrı ve birlikte eğitim seçeneklerinin fayda zarar ilişkisi sosyalleşme ve toplumsal değerlere uyum ilişkisi ile değerlendirilmelidir. Özel yetenekli bireylerin sosyalleşmesi içinde bulunduğu toplumun sorunlarına duyarsız olmayacağı eğitim yaşantıları ile gelişimi zenginleştirilmelidir.

Kaynaklar

- Ataman, A. (2004), Aileler ve Öğretmenler Üstün Yetenekli Çocuklara Nasıl Yardımcı Olabilir? Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı. (Haz. M.R. Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. E. Bilgili) İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları. (s.467-480).
- Çağlar D. (2004), “Üstün Zekâlı Çocukların Özellikleri”, Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, s.113.

¹¹ Ümit Davaslıgil, “Üstün Çocuklar”, Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.213.

- Davashgil, Ü. (2004), “Üstün Çocuklar”, Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul
- MEB, (2013), Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı Taslağı 2013-2017, Ankara, s.40.
- Renzulli, J. S. (1977). The Enrichment Triad Model: A Guide for Developing Defensible Programs for Gifted. USA: Creative Learning Press.
- Sak U. (2008), “Üstün Zekâlı Öğrenciler”, Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim, Editör: İbrahim H. Diken, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, s.501
- Yıldız, H. (2010), Üstün Yeteneklilerinin Eğitiminde Bir Model Olan Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı, (2004), “Üstün Zekâlı ve Üstün Özel Yetenekli Çocuklar”, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.

<http://orgm.meb.gov.tr>

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21519>